

тинов, он је уједно и хладнији, хладнокрвнији, без икакве емфазе и излишне речитости, и има смелости да често каже ствари до краја. Диалог је његова најјача страна у техничком погледу, њиме он допуњује своје често врло лаконске и уздржане описне партије, постижући тако прецизност јасно уочених црта која је својствена свему што је дао. Мрачне и негативне стране друштвеног живота главни су предмет његових приповедака; но ипак код њега углавном не срећемо у крајњим закључцима и перспективама песимистички дух. Стаматов верује у стварање, у стваралачку жицу у човеку која ће се увек некакo позитивно испојити: било у раду, било у преданој служби вишим, друштвеним циљевима, било, најзад, у материнству, као у приповетци о својеглавој вечитој двојкашици Шури. — Док Г. П. Стаматов своје теме узима искључиво из градског живота, најгине се бави селом и његовим проблемима Антон Страшимиров (рођен 1872). Али то није идилично село Цанка Церковског, није то село често смешних догађаја, какво видимо код М. Георгијева; није то ни село Елина Пелина које је ипак заиста аутентично. Село како га види и осећа Антон Страшимиров, мрачно је у својим појавама, грубо, напаћено, сиромашно. Светлије боје се код њега појављују само када додирне пејсаж — а и то не увек — или када даје сеоску снагу и њену борбу против друштвених зала који је спутавају и тлаче. Романтичан Страшимиров постаје једино када се дотиче тема полу-легендарне прошлости, из давног турског доба («Рамадан-бегови сараји»), или када даје хероичне типове («Сура Бир») или када се бави четничким борбама против Турака (роман «Робови»). На савремено село гледа реалним погледом, али се не ограничава само на констатовање зла. Не, Страшимиров указује борбено и жучно увек на противнике села — газде, лихваре, несавесне порезнике и полицајце —, али уједно и на могућност и начин одбране. Село треба да се подигне, да прекине сваку везу са градом, пре свега са градском политиком и градским, чисто личним странкама за које је сељак само гласачки материјал; својом снагом треба село да се оспособи материјално за самосталну привреду, својом снагом оно треба да упути просвету правцем сеоских потреба. Страшимиров нарочито увек наглашава потребу просвете,